

הלילה יהיה קר

מאוד...

סיפורט פֿאַ שפּאַט סוואַ

איוריקס: ורד אופנהיימר די-טור

אַ פֿי ספּרע פֿאַ אורע רובין

ברלין, י"ח בחשוון תרצ"א (1930)

אשכנז
...שכנינו

אגה מרגעל.
יוליאס?

יט'יפן. אג מאמינע
שאנחנא זאכעם
אג ברין?

אגה גצויו. אנו בטחה לגצויו!
הרה וינברט הפטיח אר לגאכ
גמיד אכגום או ווהגיינץ איג.

באדאן, באדאן,
כך אקלשה יאי.

נא באדאן. אנו מרליט להרנוג
באאלאו היא שיוחג לו ממל... איך
אפשר שלא אהגרלט כלאחריוג כו כך
כבדה מוטאג על הכגפייס?

אלהן, אסגר,
חזשט אב!
מזא אב!
נאז אב אה קטן!

איזע כוץ!
עכטו אנזי כער
אז בן יחיד!

אז מה?
דוקא אזי
פולז יאזעס יאגז.

©
Cos
 $\sqrt{7^2 \times 3.01 + 4}$
Sin #

הוא יהיה הכי חכם
בעולם! אני אומד
אלה גרעיוני השבון
נסובכים.

מה פגאוק?
אני אשחק איתו
בכדור. הוא בטח
יהיה לבוב כמוני!

לא מעניין אגבם מה שלום אמא?

אגי היא חוצרת הביגה?

בטח... מה שלומה?

הלוד כמה ימים, בעצרת השלם,
אמא והגינאק יבאלו הביגה.

יאפי, אנו אצויר
אפס ציור!

כניסת הנאצים לנורווגיה
א' בניסן ת"ש, 9.4.40

מה טאג
אונזעג?

סאלרויט אג ביג
הספער!

מלצרים גמון 3

הספער

אמה? מה זה קשור?

הכאן הלא הנהאצוים!

מלצ'רים גשן 3

הנהאצוים

מכריותים אג פמוריס
אמז אאגא מספרי אימז
נאצייס, אפמוריס אא
מסכיותים אעשאג אג זפ!

המורים צודקים!
אסור לנו להיכנע אנאצ'ים.

צ'רס גטן 3

JØDE

נא לבוא ביום רביעי בין השעות
10:00 - 13:00 לבניין העירייה
ולהביא איתך תעודת זהות!
אזהרה: המתחמקים יבואו על עונשם.

מה פק לאצ'ים
מהחיים שלנא?

JØDE
נא לבוא ביום רביעי בין השעות
10:00 - 13:00 לבניין העירייה
ולהביא איתך תעודת זהותו
אזהרה: המתחמקים יבואו על עונשם.

פלפול מה
לפאל?

מה פגאאם?

JØDE
SK
AS
ET
P
7

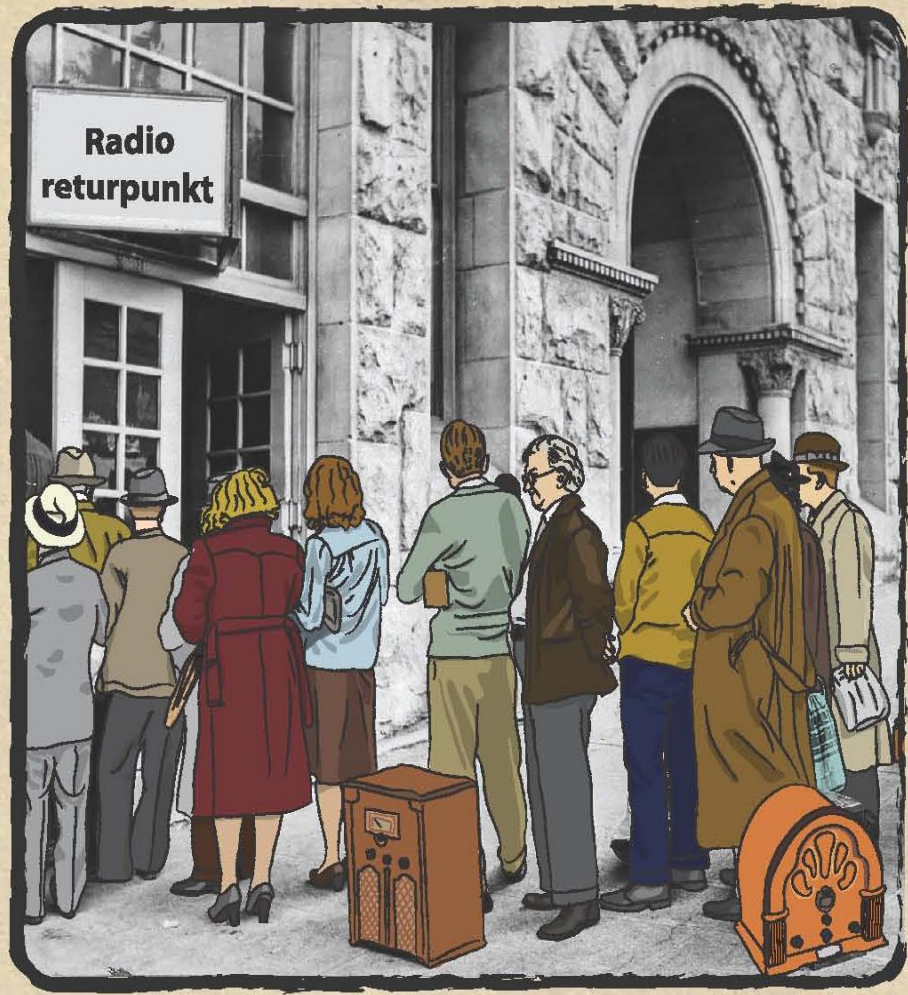
המציב לא מילודד.
אג צודקא

הרה סמאל, מה יהיה?
אני כן מדאגט...

האזאי שכן היהודים בקפולגא
יצאו אצולג במהרה אלץ
ישראל! אבינגיים נחזק בגפולג
אבקיום המצולג...

הו, הו, הו, הו רבינר זמאל
אגה לוד כאן?

אל גבאל לוב...

אם ירצה הי אבא, אשׁוב, כרגיל אחגם אכס לשאיל מהקהילה היהודיג לא ברח מאסו!!

ברור אך הר רבינר?

נראה לם מחר ומחרגיים, באגה שלח הר סמאא?

2-2 בספטמבר 1942 נעצר הרב סמואל

אימא! איפה
אבא? אני רוצה
לפגוש יבאא כפר!

אבא פאך, עמוסי, אקחו
אלגא אמתנה ערני

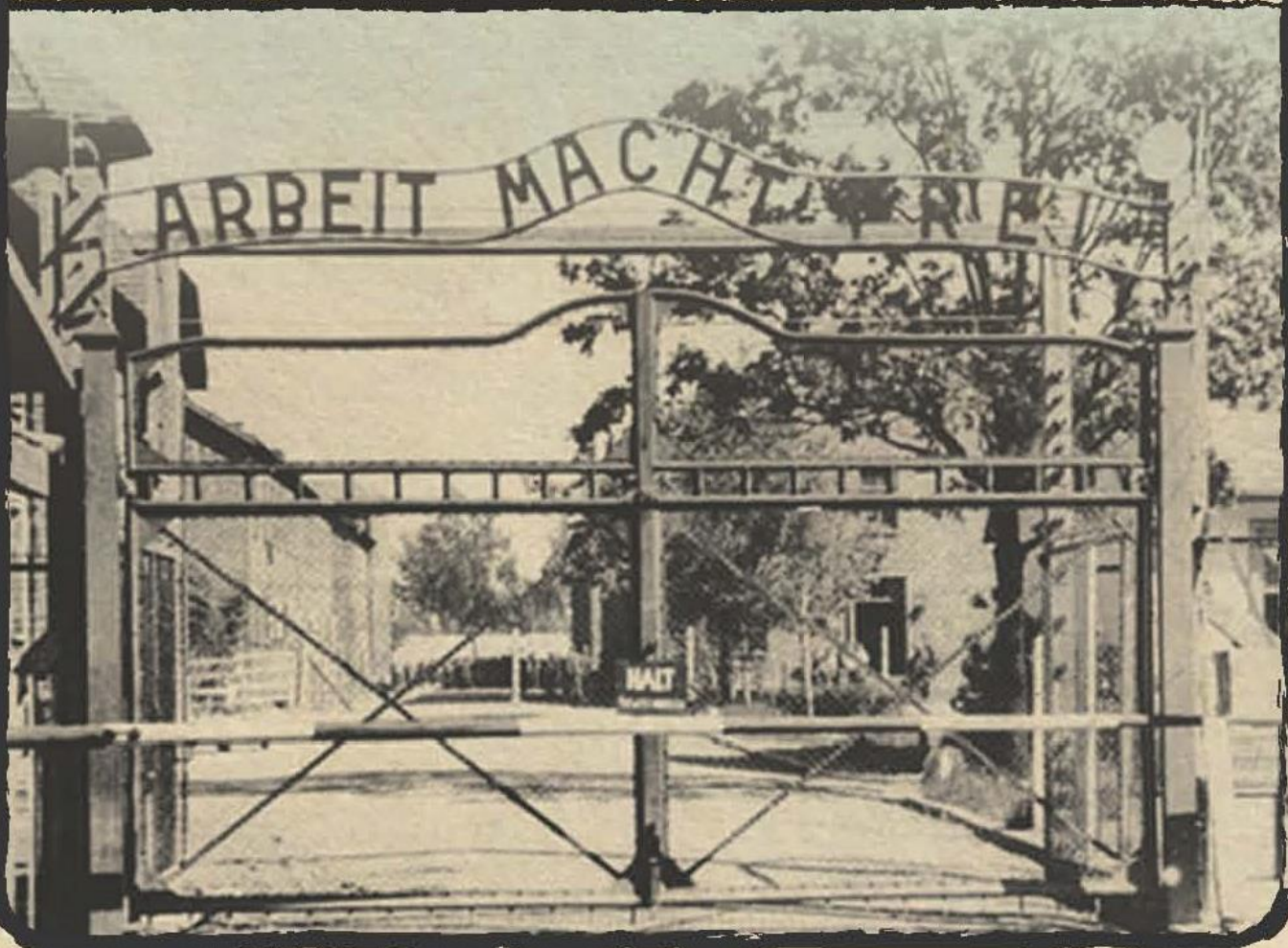

אני אאך אקרווא א.
אני צדיך אאגא!!

... עס איז מ'פֿעלטן שוין...
עס איז. באַ אַ גראַס ביזנעס
שפּאַ אַ יחזק אַלזאָן בקראָב...

ב-י"א בכסלו תש"ג (20.11.42) הועבר הרב
סמואל עם אסירים נוספים ממחנה גריני באנייה
שיצאה מנורווגיה לגרמניה. ב-ח' בטבת תש"ג
(16.12.42) הוא נספה באושוויץ.

גברת סמאל?

כן!

זא אינעלע. דק רציגי אומר שהאיזה
יהיה קר מאוד. אני מציעה
לגכסו אג יודיך היטב!

אא. גאדע. גאדע אר... אא
צודקע באמג קר בחוץ.

מה? אמר?! כא כך קר בחוץ!

אסגר, אהנו געלדו... - עלינו אמר...
געבטו פוטע, אנהו חייבוס אצאג

אין זמן אלאג מיוגר, חמדום.
אינע רמזע אי בטאפן
אסגר, גאבישי בעקלע אג אוסלן.

סיגריד הליסן לונד - פעילות מחתרת,
מגיעה לבית משפחת סמואל ומציגה
לרבנית את תוכנית הבריחה.

ומה עם אוסמן שלי?

פנרויטה!
אל ושני הצדדים גמבאל
בינגיים הביגא של אחי.

אני אסירג גרדע
סילרוד.
שפי ישמור עלויכם!

אן גראגלי. אקח אלגא אוגי
אן פאחילג ארויכסן, ברטע
ורג ישמרו עליו כאילו פואא פנו,
אחר כך נאחד ביניכם.

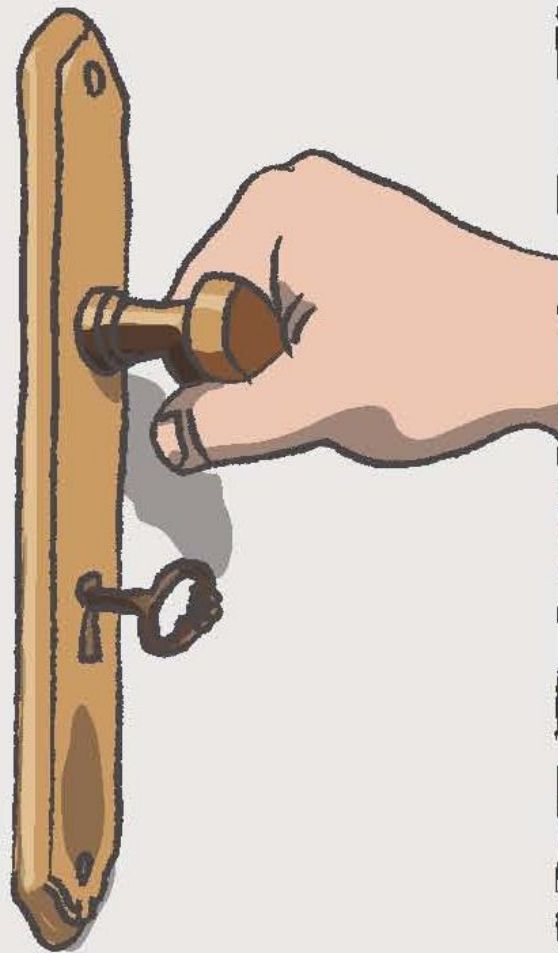
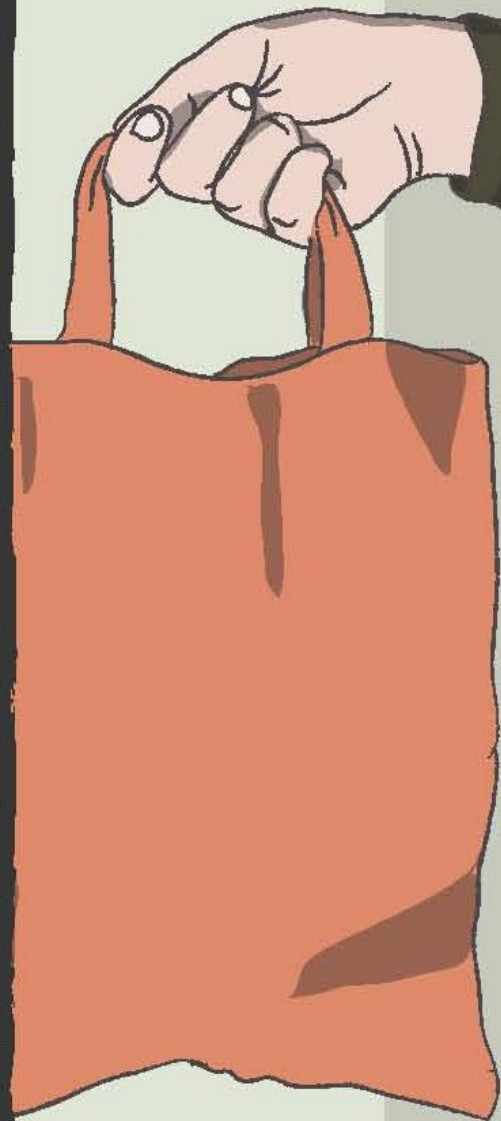
רק שלם געזאגט... און,
האשכחה פון מחירן און צייט!
...ש...ש... און אזא עולם.
זיך רעדן אונזרע מיטלייט...

חברי המחתרת הנורווגית שיוכנו את סבתא יטי
וילדיה בדירה גדולה שבעליה היה נאצי ונעדר
מביתו באותה עת. האישה הייתה חברת המחתרת.
גם דודה מרתל סמואל וילדיה ג'רי ולורה
הוחבאו שם.

הבאתי אכס מסוף
ובלדים אשכול הקרוב...

כעבור שמונה ימים, בנר ראשון של חנוכה,
שנת תש"ג, (4.12.42) התחילה הבריחה

על שריק איש בכז משאית!
זכרו! אגם ג'סווי אדמה!
אלף מיליה. אין אפריז אג
פברנט בשוק אלפן.

אימא, איפה אלוהים?

לש... אסור. בוי שלא
מופיע - גמול או הסוכרייה
הכאן אלוהים עיניים, בסדר, חמוד?
אני רוצה לגישן בדרך.

מה נעשה!?

ז'בו. כאן צרויך ארדג.
השגח חוסס אג הדדק.

FÄRSK POTATIS
תפוחי אדמה טריים

השגלעג? האפראדארה פווא
20 מעלאג אגאחא אאפס!

אכאן אאשיכא ברעג?

A cartoon illustration showing a woman in a purple headscarf and blue coat holding a child in a brown jacket and blue hat. They are inside a tent with a green tarp. Outside the tent, a boy in a light blue jacket is speaking to them. The background is a light blue sky with white snowflakes. A speech bubble from the boy contains Hebrew text.

אימא ארדו.
אני אקח אה למוס
לוי הידיוק...

 שוודייה

במשך המלחמה גרו סבתא וילדיה בשטוקהולם.
סבתא היתה פעילה בקרב ניצולי השואה
ובארגון חיי הקהילה היהודית.

אפשר!
כשיש מקום באב
יש מקום בביג...

הרבניג...
אנחנו לא
מכבידים לאייר?

אימא! איום פפואדג שלך
צוירגי אן ציוול! גראי:
זע בויג אעל ידו על.
אזאג אג אפע אבא,
אזאג, אזאחנן...

מקסים, מהק שלי!
אבו - זה לא כל כך
דומה אביג שלנו...

נכון! זה לא הביג
שאנחנו ערים בו.
ביג כזה, אני אבנה אר
בארץ ישראל!

מאס'ע'ען, אגה זא זך
מאק! האדא אפי זי טאב
שיש אי יאד חמאד זא זך...

המלחמה נגמרה!

יום חמישי כ' באייר תשי"ו | 3 במאי 1945

חדשות

הכניסה בלתי-הישלך ונבלס התאבדו
חיל המצב הביקח את נשקו
70,000 שבויים
זוהי ת' וזוהי

לקרא חג השבועות, שנת תש"ו

פנה חיפה! פנה פנאל! אנחנו מלידים!

אפייערן ארמין פריד!

ברוך שפיינע אקיימאנא...

!jNlc

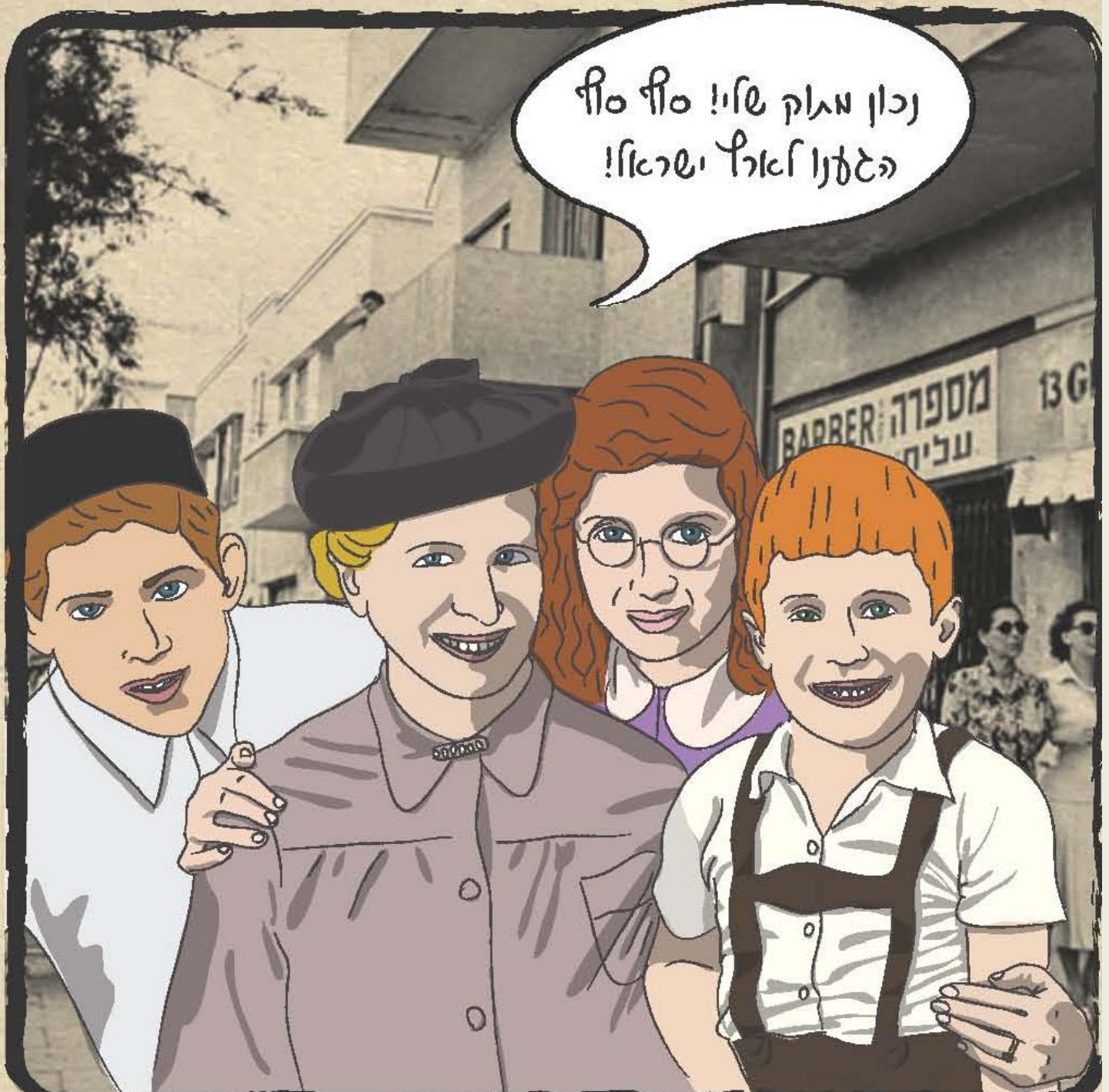

אני יודע אקראא העברוי!
הי אימא גראי כגאב טה: מ-ס-ט-ר-ה.
אפה כגאב : מ-כא-א...
כא השלטים כאן כגאבויס העברוי!

נכון מהק שאי! סוף סוף
געלנו אארץ ישראל!

נקדש את שמך בעולם
כשם שמקדישים אותנו
בשמי מרום
ימלוך ה' לעולם
אלוקיך ציון לדור ודור
הללויה